

חשון תש"פ

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

אברהם והמלאכים

לפרשת וירא (על פי שיעור של הרב אמנון בזק)

הקושי בפירוש זה, שאם כן, אין כמעט קשר בין הפסוק הראשון לשאר הפרשה.

4. וכבר הקשה חזקוני:

"שלא מצאנו בשום מקום לשון 'וירא' דלא כתיב בתריה [=אחריו] אמירה או דיבור".

כיוון אחר העלה הרמב"ם במורה הנבוכים (חלק ב פרק מב), על פי שיטתו.

5. לשון הרמב"ן בהביאו את פירוש הרמב"ם בפירושו לפרשתנו:

"שכל מקום שנזכר ראיית מלאך או דבור, שאין זה אלא במראה הנבואה או בחלום" (שם). לדבריו, היראות ה' אל אברהם היא כל מה שאירע אחר כך, ולפנינו כלל ואחריו פרטו: "אמר הכתוב תחלה כי נראה אליו השם במראות הנבואה. ואיך היתה המראה הזאת? כי נשא עיניו במראה והנה שלושה אנשים נצבים עליו..." לפי פירושו, כל פרשת המלאכים הייתה במראה הנבואה, ולא במציאות.

הרמב"ן תוקף בחריפות ובאריכות רבה את גישת הרמב"ם בנושא. בין היתר כתב הרמב"ן על גישת הרמב"ם:

"ואלה דברים סותרים הכתוב, אסור לשומעם אף כי להאמין בהם".

(הערה: מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן חורגת מתחום הפרשה הזאת ונוגעת לפרשות רבות אחרות, שמקצתן

וירא אליו ה'?

המפגש בין אברהם והמלאכים בתחילת פרשתנו מעורר כמה וכמה בעיות, מקצתן ידועות ומפורסמות. בפסוק הפותח את הפרשה נאמר.

1. בראשית י"ח א:

(א) **וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאַלְנֵי מְמֵרָא וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהֶל כְּחַם הַיּוֹם:**

ברם, מיד לאחר מכן מתוארת התגלות המלאכים לאברהם – לכאורה ללא קשר להיראות ה' אליו.

2. בראשית י"ח ב-ד:

(ב) **וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרָא וַיֵּרָץ לְקִרְאתָם מִפֶּתַח הָאֵהֶל וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה: (ג) וַיֹּאמֶר אֶ-דְּנִי אִם נָא מְצֹאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֵל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ: (ד) יִקַּח נָא מֵעַט מִיָּם וְרַחֲצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת הַעַץ:**

מה הקשר בין שני הדברים? במפרשים יש כיוונים שונים. רש"י פירש שה' התגלה לאברהם כדי,

3. רש"י:

"לבקר את החולה"

אך למעשה אין ידוע מה נאמר באותה התגלות (אם בכלל נאמר בה דבר מה), כי כשראה אברהם את המלאכים, פסק משיחתו עם הקב"ה ופנה לקבל את האורחים.

ומכל מקום, אף הוא קשה מבחינה פרשנית: מיד בפסוק
הבא אברהם אומר (פס' ד):

”יִקַּח נָא מֵעַט מֵיַם וְרִחְצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁעֵנוּ תַּחַת הַעֶץ”
מילים אלו מופנות כמובן למלאכים, ואם כן, גם לפי
פירוש זה חסר בכתוב אזכור שינוי הנמען של הדיבור.
הקושי השני נוגע למספר המלאכים. בכל הפרק מדובר
על שלושה אנשים. אבל בתחילת הפרק הבא נאמר,

6. בראשית י"ט, א:

”וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי הַמַּלְאָכִים סְדֵמָה בְּעָרְבַי וְלוֹט יָשֵׁב בְּשֵׁעַר
סְדֵם”

והמלאך השלישי, להיכן הלך?

7. רש"י כותב בסיום פרק י"ח:

”והשלישי שבא לבשר את שרה, כיון שעשה שליחותו
נסתלק לו”

ושב קשה: אם נסתלק המלאך השלישי – מדוע לא
נתפרש הדבר בכתוב?

הפתרון על פי גישת הרשב"ם

כל הבעיות שציינו, ועוד קשיים רבים אחרים, נפתרים
בנקל על פי דרכו של רשב"ם בביאור הפרשה. חידושו של
רשב"ם פשוט מאוד. לדעתו, אחד משלושת המלאכים
מייצג את הקב"ה עצמו.

8. רשב"ם:

וירא אליו ה' – היאך? שבאו אליו שלשה אנשים שהיו
מלאכים. שבהרבה מקומות כשנראה המלאך קורהו
בלשון שכינה, כדכתיב 'כי שמי בקרב' (שמות כ"ג, כא)
– שלוחו כמותו. וכן: 'וירא מלאך ה' אליו בלבת אש
מתוך הסנה' (שם ג', ב), וכתוב שם 'וירא ה' כי סר
לראות' (שם, ד).

במקומות רבים במקרא אנו מוצאים טשטוש בין הקב"ה
ובין המלאכים, וכך מפרש רשב"ם גם כאן. ה' התגלה
באמצעות המלאכים, והופעת שלושת האנשים היא
פירוט הכותרת "וַיָּבֹאוּ אֵלָיו ה'".

גם לפי פירוש זה לפנינו כלל ופרט, כמו אצל הרמב"ם.
אלא שלפי פירוש הרמב"ם, שלושת המלאכים הופיעו
במראה הנבואה, ומראה זה הוא היראות ה' – דבר

ציין הרמב"ן כאן במפורש; אך דבר זה אינו שייד
לענייננו.)

מלבד הקושי התאולוגי, נתקלת שיטת הרמב"ם גם
בקשיים פרשניים, והחשוב שבהם (לשון הרמב"ן שם):

”איך אמר 'וירא אליו ה'?!' כי הנה לא נראה לו השם
לא במראה ולא במחשבה!”

הרמב"ן עצמו הלך בדרך אחרת. לדעתו, גילוי השכינה
היה עניין בפני עצמו, שכר לאברהם על קיום ברית
המילה – בדומה להתגלות ה' לישראל ביום השמיני
(ויקרא ט', כג) כשכר על השתדלותם במצוות המשכן:

”ואין גלוי השכינה כאן וכאן לצוות להם מצוה או לדבור
כלל, אלא גמול המצוה הנעשית כבר, ולהודיע כי רצה
הא-להים את מעשיהם.”

פירוש הרמב"ן דומה לפירוש רש"י מבחינת היחס בין
התגלות ה' להתגלות המלאכים: לפי שני הפירושים,
מדובר בשתי התגלויות שאינן קשורות זו לזו. ואם כן,
שאלת חזקוני על פירוש רש"י קשה גם על הרמב"ן.

בהמשך הפרשה עולים עוד קשיים, ולעת עתה נציין
שניים מהם. ראשית, בתיאור ראיית המלאכים ופנייתו
של אברהם אליהם נאמר (פסוקים ב-ג):

(ב) וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו
וַיִּרְא וַיִּרְץ לְקִרְאתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אֲרָצָה: (ג)
וַיֹּאמֶר אֶ-דָּנִי אִם נָא מְצֹאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֵל נָא תַעֲבֹר מֵעַל
עַבְדְּךָ:

למי פנה אברהם במילה "א-דנני"? רש"י כבר ציין את
שתי האפשרויות, ובכל אחת מהן יש קושי. אם הכוונה
למלאכים, ולא לשם ה', מדוע עבר אברהם בהמשך
הפסוק מלשון רבים ללשון יחיד? רש"י מבאר שאברהם
פנה תחילה לשלושתם וכינה אותם בלשון חול 'אדוניי'
(כפי שאומרים היום 'רבותי'), ואז פנה לגדול שבהם,
ואליו הוסיף את הבקשה. אבל הקושי בפירוש זה ברור:
המעבר מדיבור לכל המלאכים לדיבור לגדול שבהם אינו
מצוין בכתוב.

הפירוש השני שהביא רש"י הוא שזוהי לשון קודש:
אברהם פונה לקב"ה ומבקש ממנו "להמתין לו עד שירוך
ויכניס את האורחים". פירוש זה נועז מבחינה רעיונית,

לאחר מכן פונים האורחים לדרכם, אך המלאך המייצג את ה' נשאר, על מנת ליידע את אברהם על מה שעתיד להתרחש בסדום.

11. בראשית י"ח טז:

(טז) וַיִּקְמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁקְפוּ עַל פְּנֵי סְדֹם וְאַבְרָהָם הִלָּךְ עִמָּם לְשִׁלְחָם: (יז) וְהוּא אָמַר הַמְכֶסֶה אֲנִי מְאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה:

אם כן, בשלב זה החבילה מתפרדת – שני המלאכים האחרים יורדים לסדום, ואילו המלאך המייצג את ה' נשאר עם אברהם.

12. בראשית י"ח כב:

(כב) וַיִּפְּנוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ סְדֹמָה וְאַבְרָהָם עֹדֵנוּ עֹמֵד לִפְנֵי ה':

13. על פי הרשב"ם (פס' טז):

"ויקמו משם האנשים – שנים מהם הלכו לסדום, כדכתיב 'ויבאו שני המלאכים סדומה', וגדול שבהם היה מדבר עם אברהם. וזהו שכתוב בו 'וה' אמר המכסה אני' וגו', וכן 'ואברהם עודנו עומד לפני ה' – שני פסוקים אלו מדברים בשלישי".

14. רש"י מציון:

"והלא לא הלך לעמוד לפניו, אלא הקב"ה בא אצלו ואמר לו 'זעקת סדום ועמורה כי רבה', והיה לו לכתוב 'וה' עודנו עומד לפני אברהם'?! אלא תיקון סופרים הוא זה (אשר הפכוהו ז"ל לכתוב כן)".

לדבריו, כוונת הפסוק היא שה' עודנו עומד לפני אברהם, אלא שמשום כבודו של ה' בא כאן "תיקון סופרים" והפך את הניסוח.

ומסביר הרב בזק, על פי דרכו של הרשב"ם, הדבר מתבאר היטב:

"ויפנו משם האנשים" – דהיינו שני המלאכים שאינם מייצגים את ה' – "ויילכו סדומה"; אבל המלאך המייצג את ה' – עודנו עומד לפני אברהם (ויש כאן וי"ו הניגוד).

שיש בו, כאמור, קושי פרשני. ואילו לפי פירוש רשב"ם, ה' נראה לאברהם על ידי מלאכים שהופיעו לפניו במציאות.

אברהם רץ לקראתם ומקבל את פניהם כראוי, ואז שלושת האנשים פונים אליו: "ויאמרו אליו: 'ויאמרו אליו איה שרה אשתך?' (פס' ט). ולאחר שהשיב אברהם "הנה באהל", פונה אליו המלאך המייצג את ה'.

9. בראשית י"ח ט-י:

(ט) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אִיִּה שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ?

(י) וַיֹּאמֶר שׁוּב אָשׁוּב אֵלֶיךָ כַּעַת חַיָּה וְהִנֵּה בֵן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ...

שרה, ששמעה אף היא את הדברים (כמפורש בסיפא של פס' י: "ושרה שמעת פתח האהל והוא אחריו"), מגיבה בחוסר אמון.

10. בראשית י"ח יב:

"ותצחק שרה בקרבה לאמר אחרי בלתי היתה לי עדנה ואדני זקן"

והמלאך המייצג את ה' תמה על כך:

(יג) וַיֹּאמֶר ה' (וכדברי רשב"ם שם: "ויאמר ה' – המלאך, גדול שבהם") אֵל אַבְרָהָם לָמָּה זֶה צָחָקָה שָׂרָה לְאִמּוֹ הֲאֵף אֲמַנָּם אֶלֶד וְאֲנִי זָקֵנְתִּי: (יד) הֲיִפְלֵא מִה' דָּבָר לְמוֹעֵד אָשׁוּב אֵלֶיךָ כַּעַת חַיָּה וְלִשְׂרָה בֵן:

כך יובן גם המשך הסיפור:

(טו) וַתִּכְחַשׂ שָׂרָה לְאִמּוֹר לֹא צָחָקְתִּי כִּי יִרְאֶה וַיֹּאמֶר לֹא כִּי צָחָקְתִּי:

ויכוח זה בין האורח הזר לבין שרה אכן התנהל בפועל. שרה לא הבינה מי העומד לפניה, ולכן הכחישה את צחוקה הפנימי. אבל המלאך המייצג את ה', בוחן כליות ולב, מטיח בפני שרה את האמת, שאכן צחקה. ואף זו הוכחה חותכת לשיטת רשב"ם, שהרי אם אין הקב"ה מן המלאכים, והוא התגלה לאברהם בנפרד, כיצד שמעה שרה את תמימתו "למה זה צחקה שרה"? ואם הייתה התגלות מיוחדת של ה' לאברהם ולשרה גם יחד, כיצד יכלה שרה להכחיש את הדובר? רק אם ננקוט שאחד האנשים הוא מלאך המייצג את ה', יובן לדעת הרב בזק מהלך הפרשה בפשטות.

16. בראשית י"ט, א:

וַיְבֹאוּ שְׁנֵי הַמְּלָאכִים סְדֵמָה בְּעָרְבַּי...

לכן לדעת הרב בזק, גישת הרשב"ם מיישבת היטב את כל הפרשה.

ברם, עדיין יש לבחון שאלה אחת: כלום ידע אברהם למן הרגע הראשון שהאנשים שלפניו הם בעצם מלאכים, ואחד מהם מייצג את הקב"ה? נראה שבתחילת הפרשה אכן חשב אברהם את המלאכים לאנשים רגילים, ולכן נהג בהם במנהגי הכנסת האורחים המקובלים כלפי בשר ודם. מצד שני, ברי שבשלב כלשהו הבין כי ה' הוא העומד לפניו, שאם לא כן, לא היה יכול לשאת ולתת עמו על סדום.

לאור פרוש זה, נשאלת השאלה: מתי הכיר אברהם כי ה' הוא הנראה אליו? לדעת הרב בזק, מסתבר שהשינוי חל כששם ה' מפורש לראשונה בפרשה, תוך רמיזה ברורה כי ה' הוא שמדבר עם אברהם.

17. בראשית י"ח יג-יד:

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָהָם לְמָה זֶה צַחֲקָה שָׂרָה לֵאמֹר הֲאֵף אֲמַנָּם אֲלֵד וְאֲנִי זָקְנָתִי. הֲיִפְלֵא מִה' דָּבָר לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלַיךְ בְּעֵת חַיָּה וְלִשְׂרָה בֵן"
ה' אומר במפורש כי לא ייפלא ממנו לשוב בעוד שנה ולראות בן לשרה, וכאן כבר היה על אברהם להבין שה' הוא הדובר אליו.

אמנם כבר בשעה שפגש אברהם במלאכים פנה אליהם: **"אֶ-דַּנִּי אִם נָא מְצֵאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֵל נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ"**. לעיל עמדנו על הקושי שבמילה זו ועל שתי האפשרויות לפירושה – כשם קודש או כשם חול. אם מדובר בשם קודש, הרי שאברהם אומר, למעשה, כי הוא יודע שהאיש שלפניו מייצג את ה'. עם זאת, ראוי לשים לב שלכל אורך הפרשה – הן בדיבורו הראשון (פס' ב) הן במשא ומתן על סדום – אברהם פונה אל הקב"ה בשם אדנות (בעוד שהכתוב מכנה את הקב"ה תמיד בשם

המילים המובאות בסוגריים בציטוט מרש"י נוגעות לדיון נרחב על עצם התופעה של 'תיקון סופרים', או בשמה האחר: 'כינה הכתוב'. שני השמות הללו מבטאים שתי תפיסות שונות מבחינה מהותית בביאור התופעה. במדרשי ההלכה התופעה נקראת "כינה הכתוב" (עיין למשל מכילתא דרבי ישמעאל בשלח מסכתא דשירה פרשה ו), ונראה שהכוונה שהכתוב עצמו עשה את השינוי. מדרשי האגדה, לעומת זאת, נוקטים במונח "תיקון סופרים" (עיין למשל שמות רבה פרשות יג ומא), ומשמע שמדובר בתיקון מתקופה מאוחרת יותר; וכן מפורש במדרש תנחומא (בשלח פרשה טז): "וכנהו הכתוב שהוא תיקון סופרים אנשי כנסת הגדולה"; וכן משמע מדברי רש"י במילים שבסוגריים.

לדיון נרחב בעניין ראה מנחת שי על זכריה ב', יב, השולל בתוקף את האפשרות שמדובר בתיקון מאוחר. כמובן, תפיסה זו היא העומדת מאחרי הדעה שמילים אלו אינן מפירוש רש"י המקורי, ויש למחקן.

מכל מקום, לפי הגרסה שבסוגריים, 'תיקון הסופרים' המאוחר נותן טעם לשבח בענייננו: בפסוק המקורי נאמר 'וה' עודנו עומד לפני אברהם', והכוונה הייתה להתגלות ה' כמלאך, הנראה כאיש; אבל לאחר מעשה, משנודע שאותו מלאך מייצג את הקב"ה, היה מקום לתיקון סופרים זה.

לסיום ראוי לציין שראב"ע שלל לחלוטין את עצם התופעה וכתב כי "גם בפירושים הישרים אין צורך לתיקון סופרים" (הקדמה לפירוש התורה, הדרך החמישית), רוצה לומר: אין שום צורך לשנות את המילים, וכל המקומות שנידונו כ'תיקון סופרים' יכולים להתפרש כפשוטם (ובנידונו: שאברהם עומד לפני ה').

אברהם נושא ונותן עם ה' על הצלת סדום אם ימצאו בה צדיקים, ומשתם הדיון, נפרדים הוא והמלאך זה מזה.

15. בראשית י"ח לג:

(לג) וַיֵּלֶךְ ה' פֶּאֶשֶׁר כְּלֵה לְדַבֵּר אֶל אַבְרָהָם וְאַבְרָהָם שָׁב לְמִקְמוֹ:

ובינתיים מגיעים שני המלאכים האחרים לסדום.

בשמעו על הכיליון הצפוי לסדום: האם ישתוק למשמע הגזרה הצפויה, או שמא עתה, בידעו כי לפני ה' הוא עומד, ינסה להמתיק את דינם של אנשי העיר:

18. בראשית י"ח יז-כ:

(יז) וְהָאָמֵר הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה: (יח) וְאַבְרָהָם הָיוּ יְהִיָּה לְגוֹי גָדוֹל וְעַצוֹם וְנִבְרָכוּ בוֹ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ... (כ) וַיֹּאמֶר ה' זַעֲקֵת סָדָם וְעַמָּהּ כִּי רַבָּה וְחַטָּאתָם כִּי כְבֹדָה מְאֹד:

ומסביר הרב בזק, שמבחן זה הפוך בדיוק מן המבחן הראשון. המבחן הראשון היה כיצד ינהג אברהם במלאכים דווקא מפני שחשבם לבני אדם. המבחן השני הוא מה יהיה יחסו לאנשי סדום בידעו כי לפניו עומד המלאך המייצג את ה', שבכוחו לבטל את הגזרה.

ואכן, אברהם עומד היטב גם במבחן השני. הוא מנהל עם הקב"ה 'משא ומתן' ארוך, עד שהוא מקבל הבטחה כי אם יימצאו עשרה צדיקים בתוך העיר, לא ישחית ה' את העיר בעבורם.

מה שמחבר בין שני הסיפורים הוא האפיון המיוחד שמאפיין הקב"ה את אברהם בתווך, בין שני הניסיונות.

19. בראשית י"ח יט:

(יט) כִּי יִדְעֵתִיו לְמַעַן אֲשֶׁר יֵצֵא אֶת בְּנָיו וְאֵת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דְרָגָה ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הָבִיא ה' עַל אַבְרָהָם אֶת אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלָיו:

בשורת הזרע הובטחה לאברהם כי ה' ידע שאברהם יצווה את זרעו לשמור את דרך ה' – שהיא, בשתי מילים: "צדקה ומשפט". השילוב של עשיית צדקה וחסד מצד אחד עם שמירת אמת ומשפט מצד שני הוא היסוד המרכזי בבחירת אברהם. שילוב זה בא לידי ביטוי בשני הסיפורים הקשורים במלאכים: צדקה – בהכנסת האורחים החמה; ומשפט – ביציאה להגנתם של אנשי סדום בטענה (בראשית י"ח כה):

"חָלְלָה לְךָ מַעֲשֵׂת פְּדָבָר הַזֶּה לְהַמִּית צְדִיק עִם רָשָׁע וְהָיָה כְּצְדִיק פְּרָשָׁע חָלְלָה לְךָ הַשֵּׁפֵט כָּל הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט" שתי התכונות הללו של אברהם התגלו בסיפור המיוחד של היראות ה' אליו על ידי המלאכים.

הוי"ה). לדעת הרב בזק, מסתבר ששימוש זה קשור להופעת הקב"ה על ידי מלאך, בדמות איש.

כמו כן, מציע הרב בזק, אולי יש מקום להציע שהמילה "א-דנ"י" שבפנייה הראשונה למלאכים ראויה להיקרא קריאה כפולה. במקור נקט אברהם, שטרם הבין כי ה' הוא העומד לפניו, לשון חול בגוף שני – "אדוני" – וכוונתו הייתה למלאך המרכזי (שגם בדמותו האנושית נדמה, כנראה, כאיש החשוב שבחבורה). אך לאחר שהתברר לאברהם שעומד לפניו מלאך המייצג את ה', נוקדה המילה בקמץ – "א-דנ"י" – באופן שאפשר לקרוא הן כלשון חול הן כלשון קודש.

[דבר דומה מצינו בגדעון: "וַיִּבְרָא אֱלֹהֵי מְלֶאכֶּה ה' וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי: ה' עֲמָדָה גְבוּרָה חֲזָקָה! וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי גְדֵעוֹן: בִּי אֲדֹנָי! וַיֵּשׁ ה' עִמָּנִי?!... וַיִּפְּן אֱלֹהֵי ה' וַיֹּאמֶר: לֵךְ בְּכַחֲךָ זֶה וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת יִשְׂרָאֵל... וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי: בִּי אֲדֹנָי! בְּפֶה אוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל?..."] (שופטים ו', יב-טו). שם מפורש בכתוב שרק מאוחר יותר הבין גדעון "כִּי מְלֶאכֶּה ה' הוּא" (שם, כב). ואולי אמר גדעון פעמיים 'אדוני', ומכיוון ששנה בלשון זו, היה סיפק ביד הכתוב לכתוב במפורש את שתי הקריאות: בפעם הראשונה ניקד בחיריק, כפי שאמר גדעון בפועל; ובפעם השנייה ניקד בקמץ]

דְרָגָה ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט

לסיום עלינו לברר: מה הערך שבהתגלות זו? מדוע נראה ה' לאברהם בדמות אנשים רגילים? מדוע לא ניתנו שתי הבשורות, בשורת הזרע ובשורת סדום, בהתגלות ישירה? לדעת הרב בזק, נראה שהתנהלות הסיפור מהותית להבנת שני חלקיו. הבטחת הזרע בפרקנו נראית כקשורה ישירות להכנסת האורחים של אברהם. בשכר מעשה החסד הזה, שנעשה במסירות וברגישות, זכה אברהם להבטחת הזרע. אם כן, הבטחה זו לא הייתה יכולה להינתן בהתגלות ישירה, שהרי דווקא ההתחזות לאורחים היא שזיכתה בה את אברהם.

מצד שני, משעה שהתבררה לו, במהלך הסיפור, הזהות האמתית של הניצבים לפניו, הועמד אברהם בניסיון שני,